

Vergroten van veiligheid door internationale klimaatactie: de Internationale Klimaatstrategie biedt een goed kader maar ontbreekt verdere inzet en concretisering

Position paper ter voorbereiding van het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over de Internationale Klimaatstrategie

Februari 2023

Anniek Barnhoorn en Karen Meijer

Op 7 oktober verscheen de eerste Nederlandse [Internationale Klimaatstrategie](#) met als ondertitel: van ambitie naar transitie. Deze strategie komt in een tijd van een veranderend geopolitiek landschap waar de oorlog in Oekraïne en de versnelde energietransitie om afhankelijkheid van olie te verminderen een nieuw tijdperk van risico illustreren met verweven klimaat- en veiligheidsuitdagingen. Daarnaast benoemt het [meest recente rapport](#) van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) dat klimaatverandering nadelige gevolgen kan hebben waarbij de meest kwetsbare groepen onevenredig groot worden geraakt. De expliciete aandacht voor de relatie tussen klimaat en veiligheid in de strategie reflecteert deze urgentie.

De relatie tussen klimaat en veiligheid is diepgaand en al over de hele wereld zichtbaar. Droogte en overstromingen kunnen leiden tot mislukte oogsten en droogvallende waterbronnen en perken de gebieden in waar vee kan grazen. Als gevolg hiervan neemt de competitie over water en geschikt land toe, met spanningen en soms zelfs gewelddadige conflicten als gevolg. Of toenemende competitie leidt tot geweld hangt af van de bestaande context-specifieke sociale, economische en politieke dynamiek. Hierdoor kunnen juist in fragiele staten met weinig sociale voorzieningen en een zwakke overheid de gevolgen van klimaatverandering extra hard aankomen en bijdragen aan spanningen en gewelddadige conflicten. Naarmate de effecten van klimaatverandering toenemen, zal dit in steeds grotere mate een destabiliserende rol gaan spelen als beheer en beleid in deze landen niet verbeteren.

De Internationale Klimaatstrategie benoemt inzet op een aantal aspecten die een rol spelen in de relatie tussen klimaat en veiligheid, zoals de mogelijke gevolgen van klimaatverandering voor politieke stabiliteit. Daarnaast besteedt de strategie aandacht aan de noodzaak om negatieve neveneffecten van klimaatacties te voorkomen, onder andere door zich specifiek te richten op de meest kwetsbare groepen. Een eerlijke en inclusieve transitie, aanpassingen van maatregelen aan de lokale context en het verbeteren van levensomstandigheden zijn allemaal aspecten die van belang kunnen zijn bij het voorkomen van spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Ook de verbetering van de kwantiteit, kwaliteit en toegankelijkheid van klimaatfinanciering die Nederland voorstaat is relevant in dit kader: het United Nations Development Programme (UNDP) [toonde vorig jaar aan](#) dat fragiele en conflictgevoelige landen slechts een fractie van de internationale klimaatfinanciering krijgen van wat niet fragiele landen ontvangen.

Naast een rijksbrede ambitie schetst de strategie ook handelingsopties en aanknopingspunten voor het huidige kabinet: Nederland zal actief zijn in *climate hotspots* in onder andere de MENA-regio en Afrika, regio's waar zich al veel gewelddadige conflicten voordoen. Het is daarom extra van belang om ervoor te zorgen dat klimaatacties de ongelijkheden en spanningen tussen verschillende groepen in de maatschappij niet vergroten, maar juist op een positieve manier bijdragen aan het versterken van vrede

en veiligheid. Bovendien gaat het hierbij deels om conflicten waarin de beschikbaarheid van en toegang tot water, land en voedsel een belangrijke rol spelen – drie inhoudelijke onderwerpen waar Nederland zich op zal richten.

De strategie biedt een goed kader van waaruit Nederland door middel van internationale klimaatacties meer aandacht kan besteden aan de mogelijke effecten op veiligheid en eventueel conflict. Al is het voor het eerst dat klimaat en veiligheid een aparte alinea heeft in een beleidsdocument, ontbreekt er in de strategie verdere concretisering om klimaat gerelateerde risico's daadwerkelijk aan te pakken. Om hier verder invulling aan te geven hebben wij drie aanknopingspunten geïdentificeerd voor de Nederlandse overheid voor verdere uitwerking:

Kijk verder dan de effecten op bevolkingsgroepen: om onbedoelde neveneffecten van klimaatactie, waaronder conflict en geweld te voorkomen is het van belang om niet alleen te begrijpen hoe de levensomstandigheden van verschillende groepen zullen veranderen, maar ook hoe zij hierop zullen reageren: wie rekenen ze verslechtingen aan? Als mensen wegtrekken op zoek naar inkomen, voedsel of water, hoe beïnvloedt dat gemeenschappen in ontvangende gebieden? Wat betekent het voor degenen die achterblijven? Welke alternatieven zijn er?

Verken kansen om niet alleen conflict-sensitief, maar ook 'peace-positive' te zijn: veranderende beschikbaarheid van natuurlijke hulpbronnen en nieuwe kansen door investeringen in adaptatie en mitigatie kunnen ook mogelijkheden bieden voor verbeterde samenwerking. Een aanpak die ook nadruk legt op vrede gaat verder dan het voorkomen van negatieve effecten van maatregelen door te zoeken naar manieren hoe bijgedragen kan worden aan het verbeteren van de veiligheidssituatie.

Maak aandacht voor de invloed van klimaatacties op conflicten onderdeel van de eisen aan financiering: Om in klimaatacties aandacht voor mogelijke conflicten en veiligheid te vergroten is het van belang dat bij het toekennen van internationale klimaatfinanciering hiernaar wordt gevraagd. Dit vraagt duidelijke criteria, methodes voor het analyseren van de sociale, politieke en conflict dynamiek in relatie tot klimaatacties evenals indicatoren om deze effecten te meten.

[Recent onderzoek](#) van het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) naar hoe verschillende EU-lidstaten dit onderwerp adresseren in beleid en in de praktijk laat zien dat zelfs in lidstaten die het onderwerp van klimaat en veiligheid hoog op de agenda hebben staan (zoals Duitsland, Zweden, Nederland) de formulering in beleidsstukken relevant is, maar dat de invulling in de praktijk vaak achterblijft. Nederland staat hierin dus niet alleen.

Nederland heeft al veel in huis om voorop te lopen bij de praktische invulling van de klimaat en veiligheid agenda. In navolging van de ondertitel van de Internationale Klimaatstrategie eindigen we met: de ambitie van de strategie is goed maar om de transitie ook verder te laten bijdragen aan het verminderen van conflict-risico's en het bevorderen van vrede en veiligheid is specifieke inzet en concretisering nodig.

[Anniek Barnhoorn](#): Research Analyst, Climate Change and Risk Programme, Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

[Dr Karen Meijer](#): Senior Researcher, Climate Change and Risk Programme, Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

Contact opnemen kan via: anniek.barnhoorn@sipri.org